

DOOK
ERFGOEDWERK

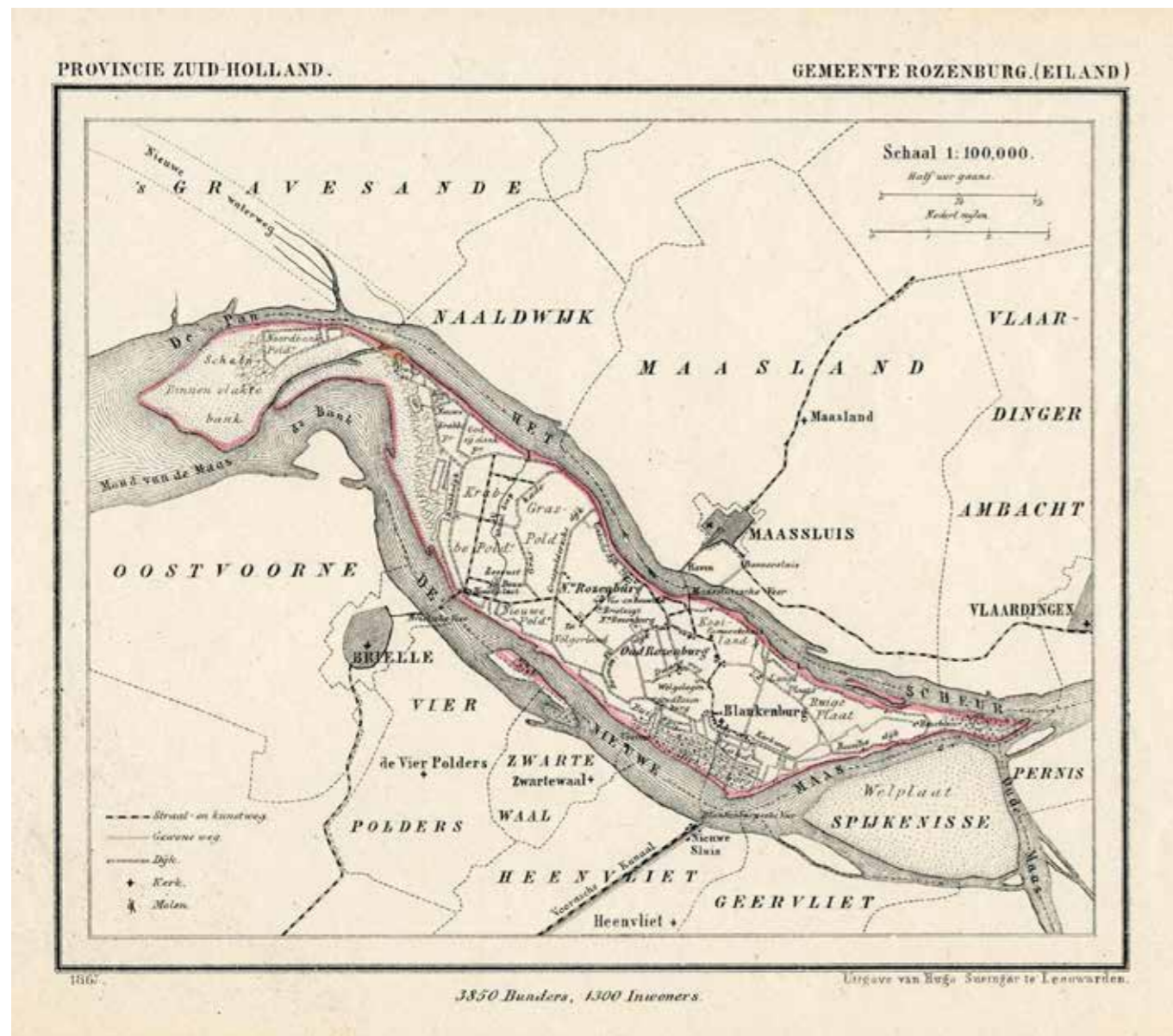
**bouwhistorisch onderzoek
emmastraat 80-82 • rozenburg**

versie 2, 9 oktober 2014

bouwhistorisch onderzoek emmastraat 80-82 • rozenburg

inhoudsopgave

inleiding	5
kadaster	6
exterieur	8
kelder	13
begane grond	14
zolder	22
waardering	26
bronnen	29
bijlage bouwtekeningen	30
bijlage opmerkingen	31

1867 gemeentekaart door J. Kuyper

inleiding

In juli 2024 is door DOOK erfgoedwerk in opdracht van de eigenaren onderzoek gedaan naar de voormalige smederij aan de Emmastraat in Rozenburg. In verband met de voorgenomen transformatie van het pand willen zij meer inzicht krijgen in de monumentale waarden van het pand. De smederij met woonhuis is niet meer als zodanig in gebruik.

De achtergrond van de locatie is al in 2016 beschreven in de waardering van het pand ten behoeve van de monumentaanwijzing [Van Geest/van Es 2016], de geschiedenis van de smederij is in 2015 beschreven in een artikel door A. v.d. Houwen [vd Houwen 2015].

In dit rapport zijn kadastrale gegevens opgenomen die inzicht geven in de ontwikkelingsgeschiedenis van het gebouw. Daarna worden het exterieur en interieur besproken aan de hand van foto's en tekst. Meteen daarachter volgt de waardering van het pand. Daarbij horen waarderingssplattegronden met een verhelderende beschrijving. De waardstelling indiceert welke onderdelen van het pand cultuurhistorische waarde hebben en geeft daarmee 'de wens tot behoud' van deze onderdelen weer.

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de 'Uitvoeringsrichtlijn Bouwhistorisch onderzoek met waardstelling (URL 2007)'.
<https://www.rijksmonumenten.nl/monumenten/599>

Jos Schrijen, augustus 2024

objectgegevens

oorspronkelijke functie: woonhuis annex smederij

bouwjaar: 1880 met oudere kern

huidige functie: leegstand

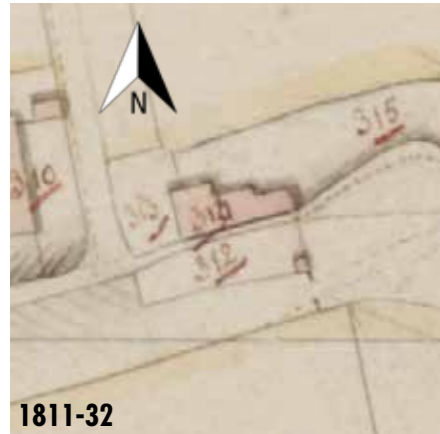
adres: Emmastraat 80-82 3181GC Rozenburg

kadastrale gemeente: Rozenburg Sectie B perceel 5369

status: gemeentelijk monument 0599/E-381

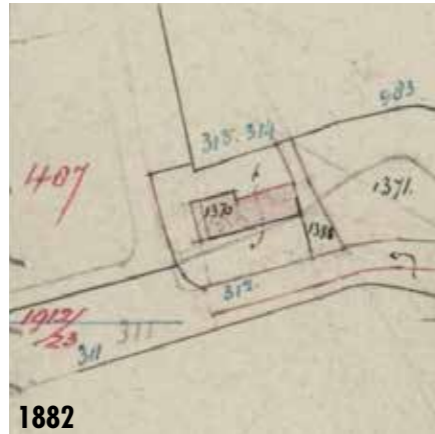
In deze tweede versie zijn naar aanleiding van opmerkingen vanuit de gemeente Rotterdam enkele wijzigingen aangebracht in de waarderingssplattegronden. De opmerkingen zelf zijn, met ons commentaar hierop, opgenomen als bijlage.

kadaster

1811-32

Op de kadastrale minuut uit de periode 1811-32 is het gebouw aan de huidige Emmastraat getekend op een perceel met nummer B 314. Daaromheen liggen nog de percelen 312, 313 en 315. De grondstukken waren in het bezit van Abraham Twent van Rozenburg, ambachtsheer van het eiland. Recht van opstal had de smid Christiaan Riedé. De plattegrond van het gebouw ziet eruit als een krukhuis met een breder woonhuis aan de westzijde en smallere stallen, of in dit geval werkplaatsen, aan de oostzijde.

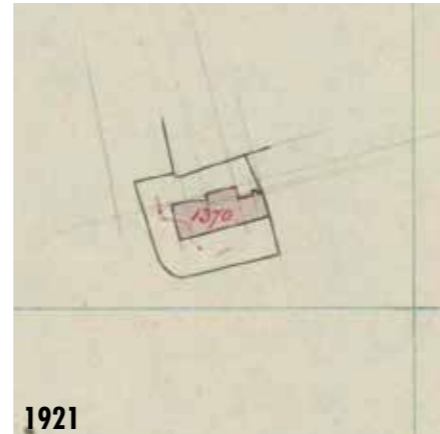

1882

Op de kadastrale hulpkaart van dienstjaar 1882 is te zien dat de oudere kadastrale nummers (in blauw) komen te vervallen omdat de grondstukken worden gesplitst of samengevoegd. Het nieuwe grondstuk met het huis en de smederij krijgt nummer 1370.

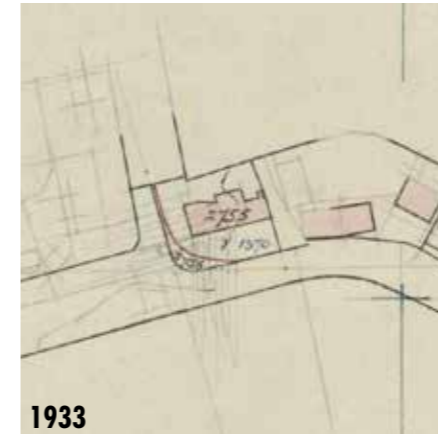
Naast de vernummering is een belangrijk gegeven op deze kaart dat de noordgevel en de westgevel met een rode lijn zijn gemarkeerd. Zo'n rode lijn geeft vaak aan dat er iets aan een gebouw is vernieuwd of toegevoegd. In de kadastrale legger staat evenwel niet dat er bijbouw of herbouw heeft plaatsgevonden.

De bouw- en architectuurhistorische gegevens geven wel een sterke indicatie dat precies in deze tijd aan het pand is verbouwd. Op de tekening is aangegeven dat de voorgevel is verplaatst en de noordgevel van de achterbouw is rechtgetrokken.

1921

De kadastrale hulpkaart van dienstjaar 1921 laat zien dat de plattegrond in het jaar daarvoor, of eerder, is gewijzigd. (Het kadastrale dienstjaar ligt een jaar of meer later dan de feitelijke opmeting door het kadaster.) In de kadastrale legger is vermeld dat in 1920 bijbouw heeft plaatsgevonden. De kaart laat zien dat in het midden van de noordgevel een rechthoekig stuk is aangebouwd. Om de een of andere reden is een driehoekig deel van de uitbouw van het krukhuis komen te vervallen.

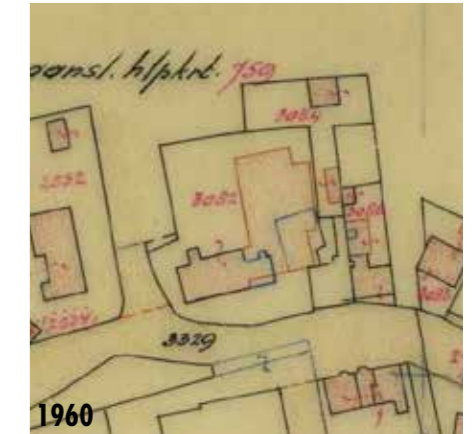
1933

Op de hulpkaart van 1933 is te zien dat het grondstuk op de hoek van de straat is gewijzigd; de rode lijn geeft de nieuwe grens aan. Het perceel heeft daarom het nieuwe nummer 2755 gekregen.

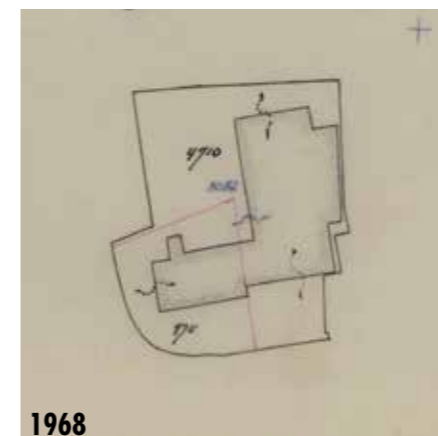
1947

In dienstjaar 1947 wordt opnieuw een deel aan de noordgevel gebouwd. Tegelijkertijd wordt de driehoekige sparring in de plattegrond weer opgevuld. Ook worden de perceelsgrenzen aan de noord- en oostzijde verlegd en krijgt het perceel het nieuwe nummer 2996.

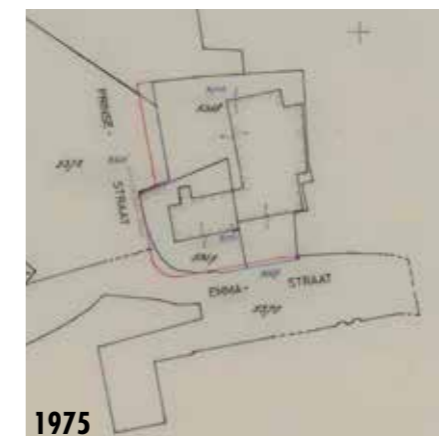
1960

Een belangrijke wijziging is te zien op de kaart van 1960. Op de plaats van een gebouw aan de oostzijde van perceel 2996 is een nieuwe werkplaats gebouwd (rood); de daarbij gesloopte bouwdelen zijn in blauw aangegeven. Het bijbehorende veldwerk geeft sloop en een stichting aan.

1968

Na de verbouwing van net voor 1960 kreeg het perceel nummer 3082. Acht jaar later wordt het perceel gesplitst in een deel met het huis en een deel met de werkplaats en vernummerd tot 4710 en 4711. De nieuwbouw van dienstjaar...

1975

In dienstjaar 1975 worden de kadastrale grenzen langs de straat weer gewijzigd. Het perceel met het huis krijgt het nummer 5369, dat het nu nog heeft.

2024

De kadastrale situatie zoals die in 1975 is vastgelegd, bestaat nog steeds in de huidige situatie.

exterieur

2024 westgevel aan de Prinsestraat met voortuin

2015 westgevel (foto uit Van Geest/van Es 2016)

metselwerk, vensters en lijst westgevel

De voorgevel van het woonhuis van de voormalige smederij is vanaf de openbare weg nauwelijks meer te zien. De foto's op de voorzijde van deze rapportage en de hiernaast afgebeelde opname uit 2015 geven wat meer inzicht in het ontwerp van deze voorgevel. Deze belangrijke westgevel ligt overigens aan de Prinsestraat en de voordeur in de rechter lange gevel aan de Emmastraat. De gevel is gemetseld in machinaal vervaardigde baksteen. De inzwinkende lijstgevel heeft als opvallend kenmerk dat de muuropeningen niet regelmatig over de gevel verdeeld zijn. De drie vensterassen van de begane grond en de twee vensters op de verdieping zijn naar rechts verschoven, wat voor een dergelijk gebouw ongebruikelijk is. Dat kan erop wijzen dat een ouder gebouw verbouwd is. Het linker venster op de begane grond is een blindvenster. Zoals in het kadastraal overzicht aangegeven, is het waarschijnlijk dat de gevel aan het begin van de jaren 80 van de 19e eeuw vernieuwd is. Naast de asymmetrie van de gevel wijzen de machinaal vervaardigde baksteen en de cementen sierranden boven de vensteropeningen daar ook op. De vensters van de gevel zijn vernieuwd, maar dat is wat betreft de begane grond alleen nog maar in het interieur te zien. De gevel was met snijvoegen gevoegd, maar ze zijn sterk verweerd. De gevel heeft een gepleisterde cementen plint met links een keldervenstertje. Het schilddak boven het westelijk deel van het pand is gedekt met gesmoorde Hollandse pannen. Boven de lijst van de gevel is een zinken bakgoot gemaakt. Het tuinhek rond de voortuin is veel jonger dan het huis en zal uit de tweede helft van de 20e eeuw stammen.

noordgevel, inzet: tussenlid bij werkplaats

De linker zijgevel bestaat voor het grootste deel uit moderne eenlaagse aanbouwen met platte daken. Alleen de gevel aan de Prinsestraat heeft een oudere uitbouw van wat oorspronkelijk een 'krukhuisboerderij' geweest zou kunnen zijn of in ieder geval een huis met schuur of werkplaats met een dergelijke plattegrond. Het linker deel van het voorhuis is uitgebouwd waardoor het dak zijn, voor een krukhuis kenmerkende, L-vormige daklijn heeft gekregen. De linker gevel van het uitgebouwde deel is gepleisterd waardoor geen sporen in deze gevel te zien zijn. Een deel van de achtergevel ervan steekt boven het platte dak van de aanbouw uit. Deze gevel is gebouwd met handvorm ijselsteentjes en kan daarom wel een restant zijn van de verbouwde krukhuisboerderij.

noordgevel met uitbouw en ouder metselwerk (pijl) krukhuis

De linker gevel van het huis is in verschillende fasen tot stand gekomen waarbij de oudste bekende verbouwing het 'rechtrekken' van de gevel voorbij het krukhuis is. Dit werd gedaan kort voor 1882, tegelijk met het verbouwen van de voorgevel aan de Prinsestraat. Daarna werd, in 1920, het middendeel uitgebouwd waarbij een merkwaardige driehoekige uitsparing in de plattegrond werd gemaakt (zie hulpkaart 1921). Daarbij moet een deel van de zijgevel van het krukhuis zijn afgebroken.

In 1946 werd deze uitsparing weer volgebouwd toen een (keuken?)uitbouw tegen de gevel werd gemaakt. De kadastrale kaarten geven niet precies weer wat aan deze gevel gewijzigd is. De lange gevel staat verder naar het noorden dan op de kaarten is aangegeven. Waarschijnlijk is de gevel voor of tijdens de bouw van 1946 uitgebouwd. De gevel laat links naast het grote venster een bouwnaad zien waarbij het rechter deel gepleisterd is en het linker deel niet. Er zal hier een verbouwing in twee fasen hebben plaatsgevonden. Het linker deel moet wel voor 1959 zijn gebouwd want toen werd de grote werkplaats ten oosten van het oude gebouw geplaatst. Het oostelijke deel van het oude pand werd afgebroken en er werd een nieuw verbindingslid tussen de nieuwe werkplaats en het ingekorte oude huis gemaakt. De daken van het hoofdvolume zijn gedekt met, voor het grootste deel, rode Oude Hollandse pannen en een klein deel gesmoorde pannen.

gepleisterde linker (noord) gevel krukhuis

2024 rechter deel zuidgevel Emmastraat (winkel)

2016 linker deel zuidgevel met voordeur (foto uit Van Geest/van Es 2016)

raamomlijsting zuidgevel

De rechter gevel aan de Emmastraat is ook in verschillende bouwfases ontstaan. Het oudste deel is het gepleisterde linker deel met één venster en de voordeur. Het venster heeft eenzelfde omlijsting als de vensters in de voorgevel. Het geveldeel lijkt tegelijk met het aanbrengen van de omlijsting te zijn gepleisterd. De vernieuwing van de voorgevel net voor 1882 kan de aanleiding zijn geweest om dit deel van de gevel te pleisteren. Door het bouwen van de nieuwe gevel ontstonden zoveel sporen in de zijgevel dat pleisteren de enige mogelijkheid was om de gevel weer 'strak' te krijgen. De voordeur met panelen en een deуроoster stamt waarschijnlijk ook uit de verbouwingsperiode.

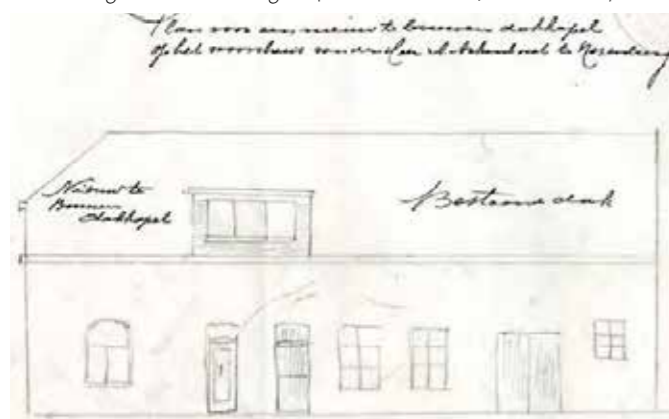

detail gepleisterde gevel en raamomlijsting zuidgevel

Boven de voordeur, op de scheiding tussen het gepleisterde

2016 oostgevel en verbindingslid (foto uit Van Geest/van Es 2016)

bouwaanvraag uit 1939

ca. 1975 (foto overgenomen uit vd Houwen 2015)

en het ongepleisterde geveldeel, is een dakkapel gebouwd. Volgens een bouwvergunning is een dergelijke grote dakkapel in 1939 vergund. De vensters van de kapel lijken na die tijd vernieuwd te zijn en de afwerking met rabatdelen is waarschijnlijk ook jonger, want op de vergunningaanvraag staat dat de wangen in zink zouden worden uitgevoerd.

Het rechter deel van de gevel is in schoon metselwerk uitgevoerd en is qua materialen en detaillering veel jonger dan het linker deel uit het eind van de 19e eeuw. De wat primitieve bouwtekening voor de dakkapel uit 1939 laat een andere gevelindeling zien dan de huidige. Het rechter deel van het pand was smederij annex winkel. Uit de kadastrale gegevens blijkt dat in 1959 een deel van het oude pand werd gesloopt en een nieuwe smederij werd gebouwd. Tussen de nieuwe smederij en de oude winkel werd een tussenlid gebouwd waarin geen verbinding tussen het oude en het nieuwe deel werd gemaakt. Het tussenlid hoorde bij de nieuwe smederij. Het tussenlid is koud tegen de rechter gevel van de winkel gebouwd, wat erop wijst dat de winkel al eerder gebouwd was. Het interieur van de winkel laat zien dat er ooit een brand gewoed heeft in het pand. Mogelijk was dat de aanleiding om in 1954 een bouwvergunning in te dienen voor de verbouwing van de smederij. De gevelindeling komt weliswaar niet overeen met de huidige, maar de kadastrale gegevens laten zien dat de nieuwe werkplaats ten oosten van het oude pand later (1959) werd gebouwd. De nieuwe gevels van het oude pand zouden dan in de periode kort voor 1959 gebouwd zijn. De nieuwbouw kreeg een grote etalageruit rechts in de gevel met links daarnaast een winkel-deur en daar weer naast een vierkant venster dat het portaal tussen het woonhuis en de winkel van licht voorzag.

De rechter gevel van het pand heeft een wolfeind en een deur die uitkomt op het platte dak van het tussenlid van de werkplaats.

kelder

kelder richting zuiden, achter de muur met de pijl ligt de trap

voorraadhok in de kelder

vloer met cementtegels en plint van estriken

De kelder van het pand ligt op de noordwesthoek van het gebouw. Deze kelder is mogelijk een van de oudere onderdelen van het pand, dat al voor de bouw van de nieuwe voorgevel en in ieder geval al voor de huidige indeling van de begane grond bestaan lijkt te hebben. De huidige toegang tot de kelder is secundair, want achter de westgevel ligt nog een trap. Daarvan is alleen de eerste trede zichtbaar, de rest van de stenen trap is verborgen achter een muurtje met daarin een luchtrooster.

De gemetselde kelder met gepleisterde muren heeft een kelderlicht in de westgevel. Het kozijn met kiepvenster is 20e-eeuws. In de noordgevel is nog een muuropening aanwezig die nu is dichtgezet. Mogelijk was het een ouder venster of een stortkoker voor kolen of aardappelen. Het kelderdek bestaat uit een houten balklaag met daarop brede houten planken. Op de zuidoosthoek van de kelder is een kolenhok/aardappelhok gemaakt.

De vloer bestaat uit cementtegels (stoeptegels?) met een plint van rood en groen geglazuurde estriken. De estriken zijn waarschijnlijk hergebruikt.

begane grond

gang (0.1) en detail vloer

voor deur en detail kozijn linker kamer

zuidwesthoek linker voorkamer (0.2)

balklaag en planken linker voorkamer

schoorsteen tegen gangmuur linker voorkamer

De voordeur van het huis is in de lange gevel aan de Emmastraat gemaakt. De paneeldeur met venster en deurrooster past qua ontwerp in de verbouwingsperiode van rond 1880. De deur is wel opnieuw afgehangen in een jonger (?) kozijn, maar dit is niet goed zichtbaar omdat een tijdelijke ijzeren deur voor de oude deur is geplaatst. De gang achter de voordeur is belegd met cementtegels. De veelkleurige cementtegels, ook wel parket- of figuurtiegels genoemd, werden op grotere schaal geproduceerd vanaf het laatste kwart van de 19e eeuw. Vaak werden ze uit België geïmporteerd. In Velzen en Ijmuiden werden ze vanaf ongeveer 1878 geproduceerd. Deze jaartallen stemmen overeen met de verbouwing van ca. 1880.

De binnendeuren van de gang ontbreken. De kozijnen zijn voorzien van eenvoudige architraven die waarschijnlijk wel uit het einde van de 19e eeuw zijn. De gang heeft een balklaag in de lengte. Een deel van de vloerplanken daarop is vervangen, wat mede af te leiden is aan het ontbreken van een verlaag. Gezien de brandplekken in de balklaag zullen deze zijn aangetast bij de brand die in de ruimte rechts naast de gang heeft gewoed.

De kamer links van de gang lijkt, gezien de grote schouw tegen de gangmuur en de restanten van een bedstee, een belangrijke kamer te zijn geweest, bijvoorbeeld een huiskamer of woonkamer. De schoorsteen is wel aangepast, bijvoorbeeld voor het

vensters linker voorkamer, rechts de opkamer

linker voorkamer met rechts de voorligger bedstee

met behang beplakte witjes in voorkamer

plaatsen van een schoorsteenmantel. Het metselwerk is gemaakt van rode handvorm baksteen en is waarschijnlijk ouder dan dat van de voorgevel. In de wand links van de schoorsteen bevindt zich een kast met een kozijn voor twee deuren. Het kozijn is modern en de deuren ontbreken. De grote kast achter dit kozijn zal een bedstee geweest zijn die later tot kast is verbouwd. Tegen de rechterwand van deze bedstede loopt een verslept rookkanaal. Het rookkanaal begint relatief laag en aan de andere zijde van de muur is er niets meer van te zien. Mogelijk stond aan de andere zijde van de muur, toen dit nog een buitengevel was, een smidsvuur dat gebruikt werd om paarden te beslaan. Het bovenste deel van het metselwerk is overigens gemaakt van jongere baksteen.

De afwerkingen van de kamer zijn in het recente verleden verwijderd, deze waren alle van recente datum. In de westgevel zijn twee schuiframen gemaakt. Het derde, blinde venster dat buiten in deze gevel te zien is, bevindt zich ter plaatse van de opkamer. In de zuidgevel is ook een venster aanwezig. Alle drie zijn het T-vensters en lijken qua detaillering veel jonger te zijn dan de voorgevel. Drie van de wanden van de kamer zijn betegeld met witjes waaroverheen later behangen is. Dit lijkt, naast de grote schoorsteen, erop te wijzen dat de kamer ooit (woon)keuken was. De vloer is van cement met daarin enkele stroken bakstenen, wellicht ooit de onderzijde van kasten of een gootsteen.

De kamer heeft een plafond van een enkelvoudige balklaag in de breedte van het huis. De balken hebben geen profiel. Ook de kopschotjes tussen de balken hebben dat niet. Alleen de strijk balk bij de westgevel heeft een profiel (ojief) en links en rechts naast de schoorsteen is een profiellat te zien. De brede planken op de balken zijn geschilderd. Op deze planken zijn latten gespijkerd waarop een plafondbespanning of plaatmateriaal was bevestigd. Op de westgevel en de muur met de schoorsteen zijn resten van een betengeling voor een wandbespanning te zien.

Bij de westgevel is in de muur met de bedstede de doorgang naar de opkamer gemaakt. De dichtgezette trap in de kelder zal van oorsprong op deze plaats zijn uitgekomen en was waar-

bedstee met rookkanaal

opkamer met betengeling en venster in noordgevel (0.3)

ingang opkamer (0.3) met daaronder de dichtgezette trap

schijnlijk met een luik met daarbovenop enkele treden afgesloten. De treden gaven dan toegang tot de opkamer. Onder de dorpel van de huidige deur is de met planken dichtgezette opening nog te zien. De deuropening naar de opkamer heeft een architraaf die waarschijnlijk nog uit het eind van de 19e eeuw stamt. De deur ontbreekt. Tegen de wanden van de opkamer is een betengeling voor een wandbespanning aangebracht. De horizontale lat onder de balklaag laat zien dat het zolderplafond ook een bespanning of afwerking met plaatmateriaal heeft gehad. De balklaag en planken erboven zijn wel geschilderd, wat erop duidt dat ze ooit in het zicht hebben gezeten. De kamer heeft in de noordgevel een modern venster. In de opkamer staat een omtimmerde trap naar de zolder.

kamer (0.6) in verlengde van de gang

De deur aan het einde van de gang geeft toegang tot een drietal ruimtes die aan de oudere ruimtes aan de noordzijde van het gebouw zijn toegevoegd. De ruimte meteen achter de gangdeur is gebouwd van veel modernere bakstenen dan de muren van de voorbouw. In de noordgevel heeft de ruimte een modern venster. Tegen de rechterwand is de aftekening van een oudere aanbouw tegen de oude noordelijke gevel te zien. Het was gezien de aftekening een bijgebouwtje met een lessenaardak. In de tegenoverliggende wand is een schouw gemaakt die achter de bedstede in de voorkamer ligt. Links naast deze schouw is oud metselwerk te zien. Hoe ver dit precies doorloopt, is niet te zien. Waarschijnlijk is deze kamer ooit keuken geweest.

schouw met rechts bijruimte (0.7) met trap naar de kelder

Naast de schouw is een doorgang naar een kleine ruimte gemaakt. In deze ruimte is de nieuwe trap naar de kelder geplaatst. Dat sluit aan bij het idee dat de ruimte met de schouw (0.2) ooit keuken was. De kleine ruimte geeft toegang tot de aanbouw die in 1946 gemaakt is. De uitbouw zal bedoeld zijn geweest als bijkeuken. De ruimte heeft moderne vensters en een deur in de zijgevels. De wanden zijn nog gedeeltelijk afgewerkt met tegels. Het platte dak van de aanbouw bestaat uit een balklaag met daarop plaatmateriaal.

aftekening gesloopte aanbouw met lessenaardak (0.6)

aanbouw 1946 (0.8)

portaal winkelruimte met glas in lood wand (0.4)

De ruimtes rechts van de gang was de winkelruimte van de smederij. Meteen rechts naast de gang ligt een portaal en achter een half transparante afscheiding met glas-in-lood de winkelruimte. De balklaag boven deze ruimtes is zwart geblakerd als gevolg van een brand. Wanneer die precies is geweest, kon niet achterhaald worden. De balklaag lijkt geen grote structurele schade te hebben opgelopen. Alle binnenwanden zijn nieuw afgewerkt met kalkzandsteen voor de buitenwanden en lichte binnenwanden voor onderdelen als het portaal.

winkelruimte (0.4) met schouw, bij de pijl een stalen slof

Voor de winkelruimte is in 1956 een vergunning voor een verbouwing aangevraagd. De latere winkelruimte werd toen nog benoemd als smederij. De winkelindeling zal daarom van later datum zijn. De gevelindeling van de lange gevel aan de Emmastraat lijkt wel nog steeds die van de tekeningen van 1939. De situatietekening heeft het gebouw nog steeds dezelfde lengte als op de kadastrale tekeningen van voor 1960. In 1959 werd de nieuwe werkplaats ten oosten van de oude bebouwing gesticht. Het oostelijke deel van de oudbouw werd daarbij gesloopt evenals de bebouwing (werkplaats) ter plaatse van de nieuwbouw. Het winkelinterieur zal dus later dan 1956 tot stand zijn gekomen. Ook het exterieur van de winkel zal eind jaren '60 tot stand zijn gekomen. Het tussenlid tussen het oude gebouw en de werkplaats is waarschijnlijk iets later tot stand gekomen of later 'versteend'.

balklaag bij ingang winkelruimte

De balklaag in de winkelruimte is bij de achterwand van de winkel opgevangen door stalen 'sloffen'. De muur daaronder is opgetrokken in kalkzandsteen en de balklaag van de achterliggende ruimte is opgelegd op deze muur. In de balklaag zijn enkele ravelingen te zien, wat bevestigt dat de balklaag ouder is dan de muren van dit bouwdeel.

ruimte achter winkel (0.5)

kolenopslag ruimte achter winkel

detail kolenopslag met stortluik

De ruimte achter de winkel ligt in de aanbouw met het platte dak aan de noordzijde van het gebouw. Tegen de oostwand is een kolenopslag van beton gemaakt waarvan de laadopening links naast het lage raam in de noordgevel is geplaatst. In de opslag zijn dicht bij de vloer twee openingen gemaakt om de kolen uit de voorraadbak te scheppen. Deze grote kolenopslag lijkt een logisch element in een smederij. De ruimte heeft een achteruitgang en een laag en breed venster. Beide zijn relatief modern (tweede helft 20e eeuw).

In het linker deel van de ruimte is een badkamer met toilet gemaakt die uit dezelfde periode stamt.

Tussen de badkamer en het portaal van de winkel ligt een dwarsgang waarin de trap naar de zolderverdieping ligt. De balklaag boven deze dwarsgang is, net als die in de winkel, zwart geblakerd. Ook hier zijn de balken bij de muur van de badkamer, die in het verlengde van de achterwand van de winkel ligt, met stalen slossen versterkt/opgevangen. De indeling van de gang is met kalkzandsteen gemaakt en zal ook aan het eind van de jaren '50 of later gemaakt zijn.

Een ouder element in deze gang is de muur in de oost-west richting aan het eind van de hoofdgang. De in de gang geplaatste trap past eigenlijk niet in de dwarsgang, daarom is de hoek van een al bestaande muur afgerond om zodoende langs de trap te kunnen lopen naar de ruimtes tegen de noordgevel. De muur moet ouder zijn dan de indeling van de dwarsgang; anders was de indeling anders geweest. De gang heeft een moderne vloerafwerking.

toilet in badkamer (0.5)

dwarsgang (0.9)

balklaag in dwarsgang

zolder

trap naar zolder in dwarsgang

De trap naar de zolder is een scheluwe trap die waarschijnlijk zo gemaakt is om wat extra ruimte te winnen in de dwarsgang. Bij het onderste deel, links van de trap, is een balustrade gemetseld. De verder open trap komt uit op het achterste deel van de zolder. Via een deur in een lichte houten wand en een kleine deur naast de schoorsteen is de voorste zolder van het huis bereikbaar. Het vloerniveau van het middelste en achterste deel van de zolder ligt ongeveer 40 centimeter hoger dan het voorste deel.

Dit voorste deel van de zolder is ook weer opgedeeld, één deel boven de ruimte links naast de gang en een deel boven de opkamer. Het vloerniveau van de zolder boven de opkamer ligt ook weer hoger. Deze zolder is met een lichte wand afgescheiden.

De zolder boven de hoofdruimte heeft twee vensters in de westgevel. Zoals benoemd in de beschrijving van het exterieur zijn de vensters modern. De zolder heeft een vloer van brede planken. Het dakbeschoot van het zuidelijke dakvlak bestaat uit oudere planken, het beschoot aan de westzijde bestaat uit modern plaatmateriaal. De zolder heeft een (verlaagd) plafond gehad waarvan alleen nog de betengeling aanwezig is.

voorste zolder aan westzijde

zolder boven opkamer

trap van opkamer naar zolder

dakbeschoot zolder boven opkamer

Philibertspant voorzolder

De zolder boven de opkamer heeft geen venster in de westgevel, maar wel een dakkapel in het oostelijk dakvlak. Deze dakkapel is een relatief jonge constructie gezien de moderne gording ter plaatse van de kapel. Het dak boven deze zolder heeft dakbeschoot van jonge, smalle planken aan de noord- en oostzijde en van plaatmateriaal aan de westzijde. Bij de borstwering aan de noordzijde was een nieuwe voorzetwand gemaakt die nu verwijderd is op het regelwerk na. Op deze zolder komt ook de trap in de opkamer uit. Het trappgat kan worden afgesloten met een luik. De trap en het luik stammen uit het eind van de 19e eeuw of ouder als ze van voor de verbouwing van rond 1880 zijn.

De kapconstructie van de zolder boven de voorkamer is opvallend omdat deze uit één Philibertspant bestaat en verder uit spanten met rechte spantbenen die inmiddels gewijzigd zijn. Het gebruik van het Philibertspant zal bedoeld zijn om (loop)ruimte te winnen op dit deel van de zolder.

detail verlegde nok Philiberspant

Het Philibert-spant bestaat uit drie op elkaar gespijkerde lagen hout. De tussenbalk ter hoogte van het verlaagde plafond is later toegevoegd. Een detail van dit spant is dat de nok niet precies boven het hoogste punt van het spant ligt, maar naar rechts verschoven is. Deze aanpassing van het spant lijkt niet later aangebracht maar is meteen bij de constructie zo gemaakt. De reden daarvoor kan zijn dat de beide dakvlakken links en rechts boven de westgevel eenzelfde helling moesten hebben omdat het dak anders scheef was.

Tegen de scheidingsmuur met de middelste zolder zijn kasten getimmerd. Deze zijn veel later dan de zolder zelf gemaakt. Tegen deze muur zijn aan de zijde van de middenzolder een verslechte schoorsteen en een schoorsteen vanuit de voorkamer op de begane grond te zien. De verslechte schoorsteen zal te maken hebben met een oudere indeling van de begane grond.

Op de middelste zolder is in 1939 in het zuidelijk dakvlak de grote dakkapel gemaakt. Bij het tegenoverliggende dakvlak zijn kasten getimmerd waarbij een afgezaagd spantbeen te zien is. Het spant is waarschijnlijk verwijderd omdat het voor de nieuwe dakkapel stond.

De afscheiding tussen de middelste zolder en de zolder boven de winkel bestaat uit een lichte houten wand. Van de gording links van de kast is een deel afgeschaafd, mogelijk omdat op deze plaats ooit een trap stond.

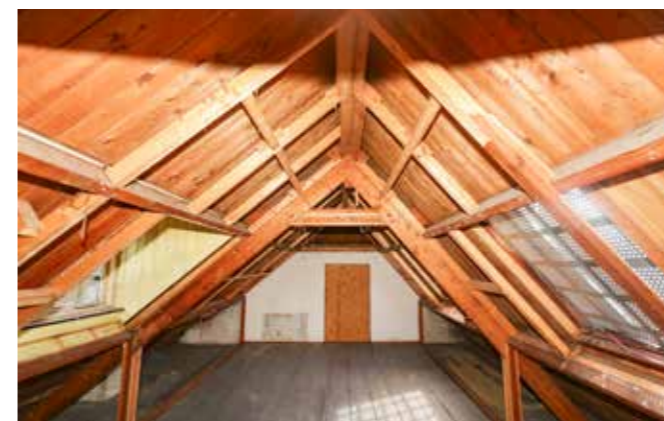
middelste zolder met verslechte schoorsteen, rechts afgeronde gording

middelste zolder met afgezaagd spantbeen (pijl)

scheidingswand middelste en zolder boven winkel, rechts: dakkapel 1939

zolder boven winkel in oostelijke richting

De zolder boven het winkeldeel van het pand is duidelijk moderner dan het middendeel en het deel boven het voorhuis. De kapconstructie bestaat uit A-spanten met korte trekplaten bij de nok. Het is een gordingenkap met een verticaal houten beschoot. De kap zal gebouwd zijn toen ook de nieuwe gevels van de winkel werden gebouwd, tegen het eind van de jaren '50. Aan de kap zijn enkele wijzigingen aangebracht bij het maken van een dakkapel in het noordelijk dakvlak en twee dakvensters in het zuidelijke.

De trap in de dwarsgang komt uit op deze zolder. Rond het trapgat is een eenvoudig houten hek geplaatst. De vloer bestaat uit planken van verschillende breedtes. Oude trapgaten of luiken zijn op enkele plaatsen dichtgelegd.

zolder boven winkel in westelijke richting

scheidingswand met middelste zolder

waardering

In de waardering op deze pagina worden verschillende aspecten van de waarde in plaatselijke, regionale of (inter-) nationale context (de *contextuele* waarde) benoemd.

cultuurhistorische waarden

Het pand met de plattegrond van een krukhuis met woonhuis en bedrijfsdeel heeft hoge cultuurhistorische waarde als onderdeel van de historische bebouwing in de oude dorpskern. De voormalige smederij ligt op een fragment van de zestiende-eeuwse ringdijk om Oud-Rozenburg, de eerste zandplaat die werd bedijkt en de eerste aanzet vormde tot het eiland Rozenburg. Het pand en zijn ligging op de oude dijk brengen de periode van vóór de grootschalige Rotterdamse havenuitbreiding in beeld.

gebruikshistorische waarde

Het pand is gedurende lange tijd bestemd geweest als smederij en heeft vanwege zijn aan de agrarische gemeenschap gerelateerde functie een bijzondere economische en cultuurhistorische betekenis.

architectuurhistorische waarden

Het pand met de markante ingezwenkte lijstgevel en omheinde voortuin heeft beeldbepalende waarde die aan de pre-industriële periode van Rozenburg herinnert. Het pand is uitgevoerd als een veelvoorkomend boerderijtype met voorhuis, opkamer, kelder en bedrijfsruimte/schuur. De hoofdopzet van de woning is sinds het laatste kwart van de 19e eeuw niet meer gewijzigd, het aansluitende smederij-/winkeldeel wel. Aan de noordzijde van het gebouw zijn in de 20e eeuw enkele bouw delen met platte daken toegevoegd die het beeld van het oorspronkelijke gebouw verstoren. Het winkeldeel van de smederij heeft aan het eind van de jaren '50 nieuwe gevels gekregen. Deze zijn eenvoudig maar volgen grotendeels de vorm van hun voorganger.

situationele en ensemblewaarden

De ligging van het pand op een fragment van een oude ringdijk brengt het bijzondere bedijkingsproces van het voormalige eiland Rozenburg in beeld. De voormalige smederij is een voorbeeld van agrarische bebouwing op en aan de ringdijken, de 17e- en 18e-eeuwse bebouwing op het eiland Rozenburg.

zeldzaamheid

Door de waarschijnlijk 18e-eeuwse kern en de 19e-eeuwse westgevel heeft het gebouw zeldzaamheidswaarde in zijn omgeving.

gaafheid en herkenbaarheid

Het pand is een van de weinige historische gebouwen op Rozenburg die een aan de agrarische gemeenschap gerelateerde functie had. Het pand heeft gedeeltelijk een laat 19e-eeuws uiterlijk maar in de kern zijn mogelijk nog oudere onderdelen bewaard gebleven.

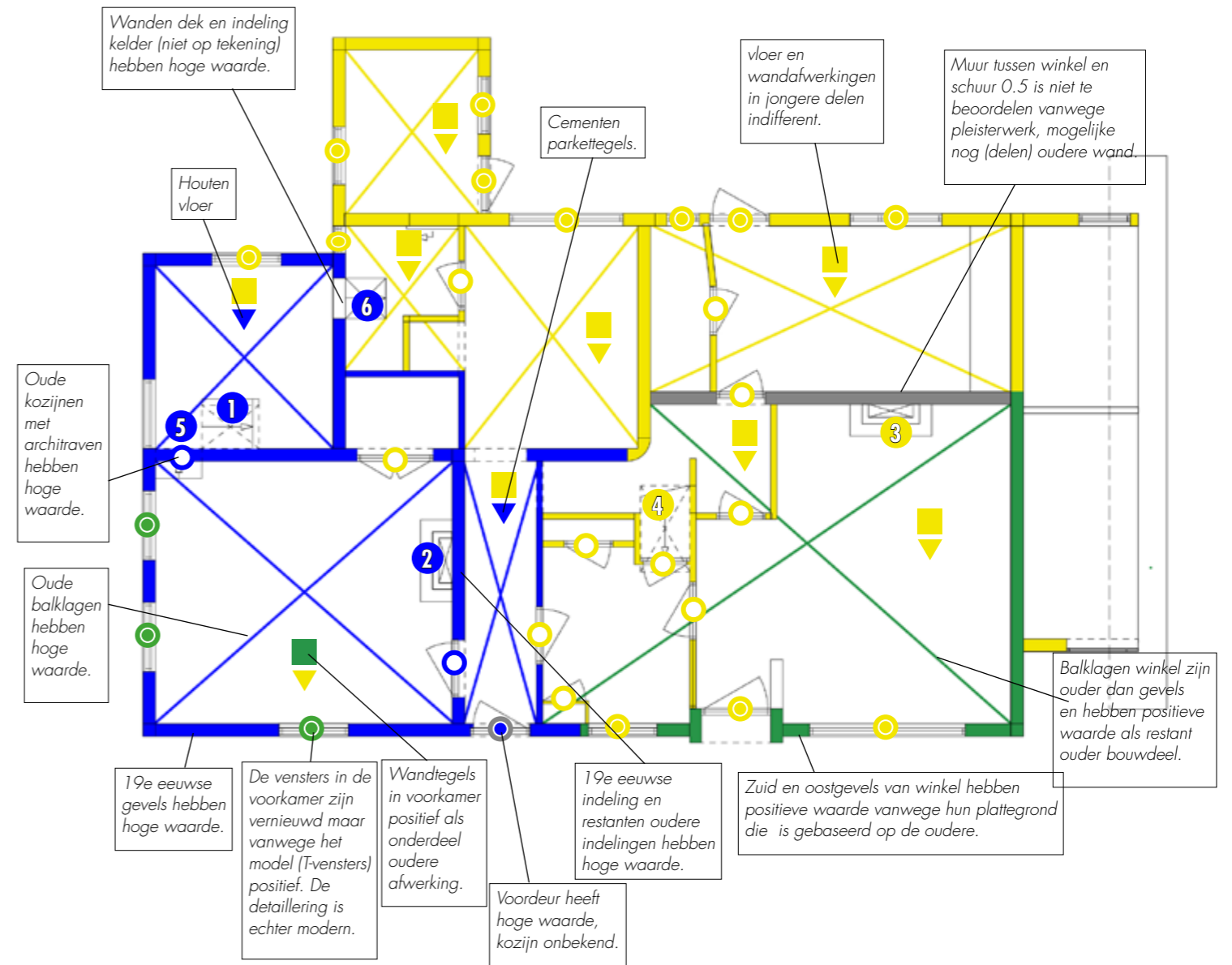
bouwhistorische waarde

In het interieur zijn enkele historische elementen bewaard gebleven zoals de tegelvloer in de gang, de kelder en de restanten van de bedstede en schouw. Verder is de kapconstructie met Philibertspant en andere kaponderdelen uit de verschillende oudere bouwfasen van belang. Voor het exterieur zijn met name de oude voordeur en de cementen omlijstingen van de vensters belangrijk.

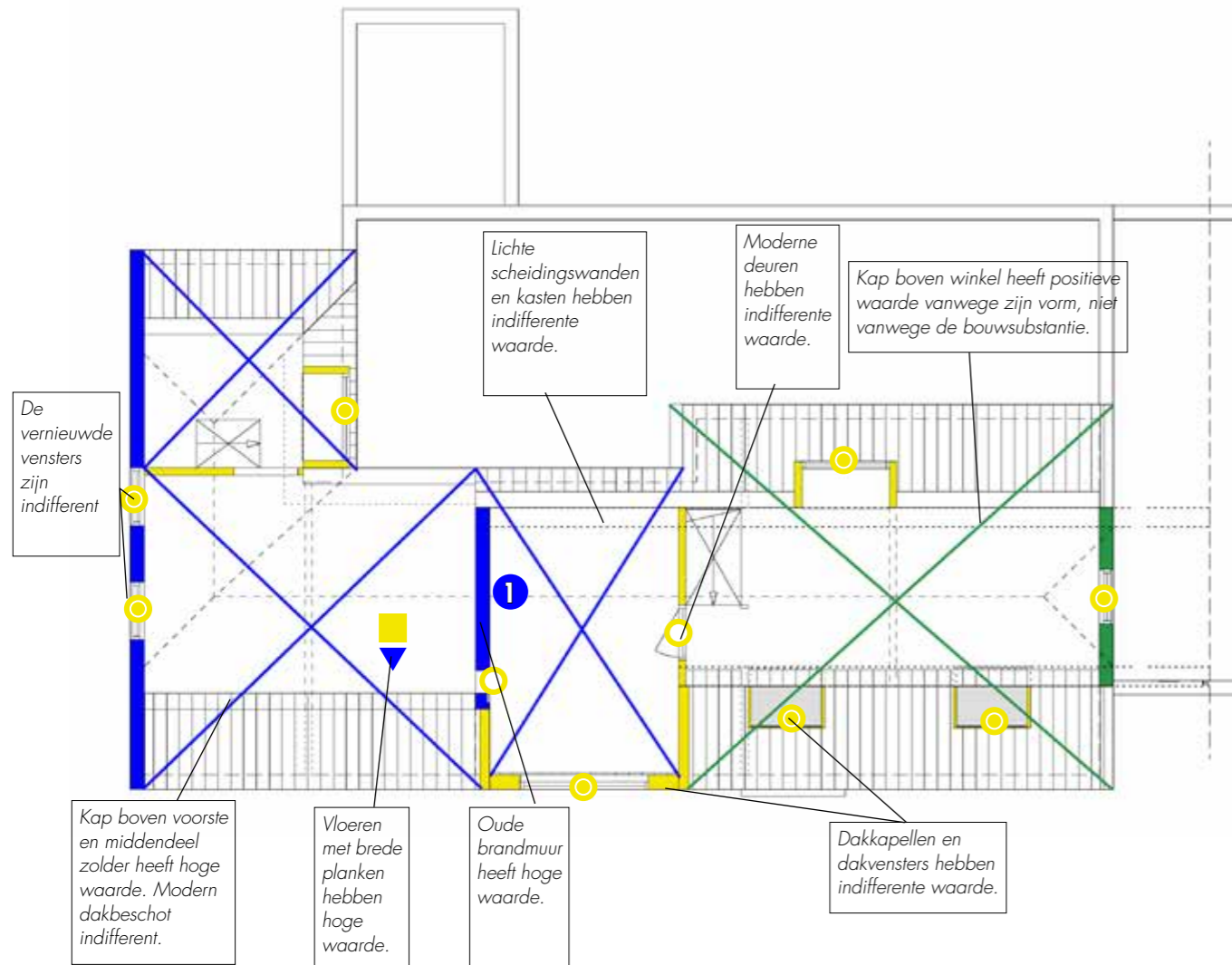
In de waarderingstekeningen op de volgende pagina's is door middel van plattegronden en symbolen met kleuren aangegeven welke *intrinsieke* waarden de verschillende onderdelen van het object bezitten waarmee verduidelijkt wordt wat de betekenis van die onderdelen in relatie tot het object zelf is:

- **blauw:** hoge intrinsieke waarden, deze zijn van groot belang voor het karakter, de structuur of de betekenis van het object.
- **groen:** positieve intrinsieke waarden, van ondersteunend belang voor het karakter, de structuur of de betekenis van het object.
- **geel:** indifferente monumentwaarden, van weinig of geen belang voor het karakter, de structuur of de betekenis van het object.
- **grijs:** deze waarden zijn nog onbekend omdat het onderdeel niet bekeken kon worden tijdens het onderzoek.

■ hoge intrinsieke waarde	1 trap
■ positieve intrinsieke waarde	2 schoorsteen
■ indifferente intrinsieke waarde	3 schouw
■ onbekend/niet zichtbaar	4 trap
✕ balklaag/kapconstructie	5 keldertrap
# interieurelement	6 keldertrap
▲ plafondaafwerking	
■ wandafwerking	
▼ vloerafwerking	
○ raam/deur en kozijn	

- hoge intrinsieke waarde
- positieve intrinsieke waarde
- indifferente intrinsieke waarde
- onbekend/niet zichtbaar
- X balklaag/kapconstructie
- # interieurelement
- ▲ plafondafwerking
- wandafwerking
- ▼ vloerafwerking
- raam/deur en kozijn
- 1 schoorstenen

bronnen

- *Transformatie Emmastraat 78-82*, Broos de Bruijn Architecten, voorlopig ontwerp, Rotterdam 2023
- Joosje van Geest, 2015 en Evelien van Es, *Waardering Smederij Emmastraat 80-82 Rozenburg*, 2016 [Van Geest/van Es 2016]
- A.A. van der Houwen, *De Smederij van Rozenburg. Geschiedenis van (waarschijnlijk) het oudste pand van Rozenburg*, 2015 [vd Houwen 2015]

websites

- www.kadaster.nl (kadasterviewer)

archieven

- Stadsarchief Rotterdam
- Beeldbank Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE)

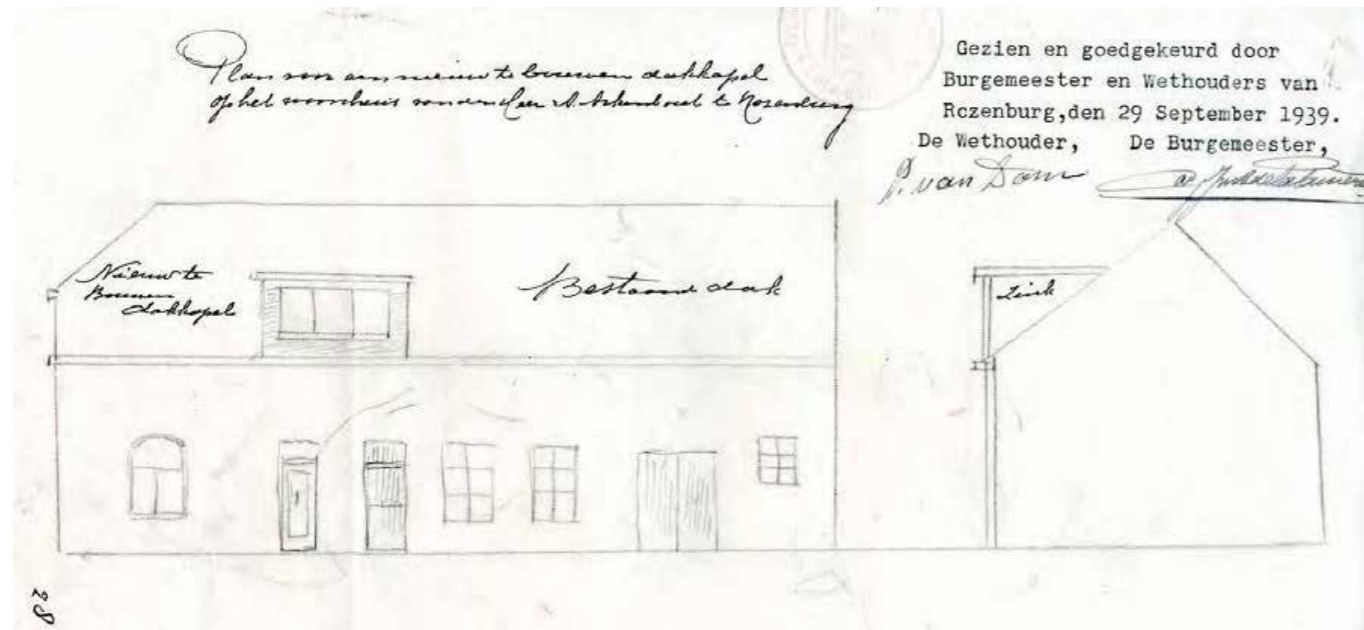
foto's

Alle recente foto's zijn door de auteur gemaakt tenzij anders vermeld.

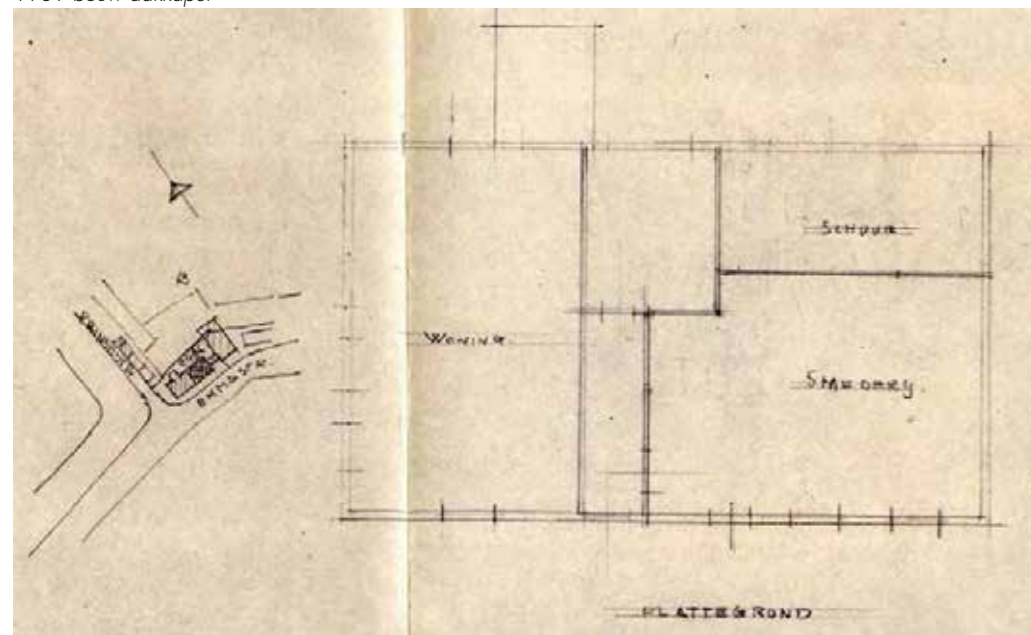
tekeningen

De tekeningen zijn gemaakt op basis van tekeningen van Broos de Bruijn Architecten

bijlage bouwtekeningen

1939 bouw dakkapel

1956, verbouwing smederij

bijlage opmerkingen gemeente

balklaag bij de winkelruit in de zuidgevel

venster westgevel woonkamer

In de onderstaande tekst zijn de opmerkingen vanuit de gemeente Rotterdam over de rapportage in rood /cursief weergegeven. In de zwarte delen is de reactie van DOOK verwoord.

De verdiepingsvloer van het voormalige winkeldeel/smederij is aangemerkt als positieve intrinsieke waarde. Wij zouden deze waarde als hoge intrinsieke waarde willen aanmerken. De balklaag en vloerbeschoot zijn onzes inziens nog authentiek en vanwege de zwarte kleur refereren zij aan het gebruik van deze ruimte als smederij. Door het decennialang gebruik als smederij (veel verspreide rook in deze ruimte) is het vloerhout (balklagen en vloerbeschoot) waarschijnlijk egaal zwart verkleurd. Uit de foto's kunnen wij niet opmaken dat er sprake is van een ernstige aantasting door een (open) vuurbron.

Het lijkt onwaarschijnlijk dat de balklaag vanuit een centraal punt, het smidsvuur, op een dergelijke manier zou verkleuren. In de rapportage wordt overigens niet beweerd dat de balklaag ernstig aangetast is door vuur. Wellicht dat ter plaatse van de stalen sloffen een ernstigere aantasting is geweest, waardoor de sloffen nodig werden. De balklaag is hergebruikt toen de smederij werd ingericht als winkel. De balklaag is met deze verbouwing een geïsoleerd element geworden in een vernieuwde ruimte. De balklaag en de vloer hebben een positieve waarde (niet indifferent) gekregen, juist als onderdeel van een oudere bouw fase. De balklaag heeft geen hoge waarde omdat ze een restant is dat is ingepast in een nieuwe constructie.

Verder zetten we vraagtekens bij de aanduiding van vensters in het voormalig woongedeelte als indifferent. De (bouwhistorische) foto's geven aan dat er t-vensters (schuiframen) op BG niveau aanwezig waren. Dit venstertype sluit aan bij de gevelindeling van de (voor)gevel. Het dichtmaken met staalplaten van de bestaande vensters beschouwen we als een tijdelijke anti-inbraakvoorziening. Deze voorziening zal weer worden weggenomen na de restauratie/transformatie. De vensters zouden daarom onzes inzien een hoge intrinsieke waarde moeten krijgen.

De vensters en het bijbehorend timmerwerk, zoals de belegstukken, stammen qua detaillering duidelijk niet uit de bouwperiode

van de voorgevel en moeten daarom vernieuwd zijn. Een aanwijzing daarvoor is ook het vervangen van de vensters op de verdieping. Op de oudere foto (p.12) zijn op de verdieping nog T-vensters te zien, terwijl de foto op p. 9 geen middenroede meer laat zien. De vensters op de begane grond kunnen als positief gewaardeerd worden, maar dan alléén omdat ze een vergelijkbaar model hebben als de vensters die er – waarschijnlijk – van oorsprong in zaten. Bij eventuele vernieuwing van de vensters kan de detaillering ervan niet als leidraad voor een nieuwe detaillering gebruikt worden.

Eveneens stellen we vraagtekens bij de waardering van de kap boven het winkeldeel. Deze kapconstructie (spanten/gordingen/dakbeschoot) dateert volgens de bevindingen van DOOK uit 1957. Dit deel van de kap is eigentijdser dan de groterdeel authentieke en behouden gebleven kapconstructie van het woongedeelte met Philibertspant. De nieuwere kap (westelijk gedeelte) is een 'voorzetting' van de oorspronkelijke kapvorm (noklijn en goten) en sluit aan bij de oorspronkelijke hoofdvorm van het gebouw (overeenkomstig de kadastrale kaarten). Overeenkomstig de (voor-)gevel van het winkelgedeelte zou de kap (boven de winkel) ook ten minste positief moeten worden gewaardeerd. Hoog monumentaal zou ons inziens passender zijn.

De kap boven het winkelgedeelte is inderdaad veel jonger dan die boven het woonhuis (zie foto's p. 25). Het is inderdaad zo dat deze kap vanwege de vorm, net als de voorgevel, een positieve waardering kan krijgen. Een hoge intrinsieke waarde is echter niet van toepassing omdat er geen sprake is van een bouwconstructie uit dezelfde tijd als de kap boven het woonhuis. De kap is bouwhistorisch op dit moment nog niet van belang.

wand tussen 0.4 en 0.5, bij de pijl kalkzandsteen en balkkoppen 0.5

wand 0.4/0.5 tussen schoorsteen en gangportaal van 0.9

dichtgezet vulluik kolenopslag in noordgevel

De wand (voormalige achtergevel volgens de kadastrale kaart) tussen ruimte 0.4 en 0.5 lijkt nog een authentieke wand te zijn. Deze wand zou minimaal als positief moeten worden gewaardeerd. We hebben de indruk dat nog oorspronkelijk metselwerk tussen de balken ter plaatse van het schoorsteenkanaal aanwezig is. Ook de aanwezigheid van een stalen slof doet vermoeden dat hier nog sprake is van een oorspronkelijke wand (en balklaag).

De wand tussen 0.4 en 0.5 is zeer waarschijnlijk een wand die werd gebouwd toen de winkelruimte werd ingericht. De metselstenen van deze wand zijn kalkzandsteen, net zoals de binnenspouwmuur van de winkelgevel en de wanden van het gangportaal 0.9. De schoorsteen in de ruimte 0.4 is uiteraard niet in kalkzandsteen gemetseld, maar in een moderne steensoort die voor dat doel geschikt is. In theorie is het mogelijk dat aan de zijde van ruimte 0.5 nog een oude muur staat, waartegen aan de zijde van 0.4 een klamp is gezet. De balklaag van het platte dak boven ruimte 0.5 zou dan door de volledige dikte van de vermoede oude muur en de klamp steken. Dat lijkt echter erg onwaarschijnlijk. Eventueel kan bij destructief onderzoek nog worden bekeken of er onder de pleisterlaag van 0.5 nog een oude muur staat. Vooralnog is de waardering van deze muur gewijzigd naar onbekend/niet zichtbaar.

Ruimte 0.5 is aangemerkt als een ruimte omsloten door indifferente wanden. In de ruimte bevindt zich nog een (forse) kolenopslag wat waarschijnlijk dateert uit de tijd dat de smederij nog actief was. De wanden zijn ten onrechte allen als indifferently aangemerkt.

De kolenopslag heeft een vulopening in de noordgevel van de uitbouw met het platte dak. In deze gevel zijn een relatief modern venster en deur aangebracht, terwijl de gevel zelf is veel moderner dan het woonhuis. De vloer van de ruimte en de kolenopslag zijn waarschijnlijk in één fase gemaakt en zullen niet ouder zijn dan de gevel. Een alternatieve verklaring voor de aanwezigheid van de kolenopslag kan ook de kolenvoorraad voor de winkel zijn, waar mogelijk kolen werden verkocht. Alle onderdelen zijn relatief modern en waarschijnlijk niet verbonden aan de historische smederij.

Dit rapport is gemaakt door DOOK erfgoedwerk.

Vereenvoudiging voor eigen of intern gebruik door de opdrachtgever is toegestaan. Bronvermelding is verplicht. Voor het overige mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt hetzij elektronisch, mechanisch, door middel van druk, fotokopieën, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van opdrachtgever en DOOK erfgoedwerk. © DOOK erfgoedwerk, 's-Hertogenbosch

DOOK erfgoedwerk
Postelstraat 62
5211EB 's-Hertogenbosch
info@dook.nu

